

บทที่ 4

การสอนทักษะการฟังระดับประถมศึกษา

การฟัง เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญของการเรียนภาษาไทยหรือการใช้ภาษาไทย การฟังเป็นการรับสารชนิดหนึ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนเรา จะใช้ในการติดต่อสื่อสารร่วมกับทักษะการพูดอยู่เสมอ การฟังของคนจะมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับการฝึกทักษะการฟังและประสบการณ์ ดังนั้นในการเรียนรู้ของผู้เรียน ถ้าต้องการจะให้ได้ผลดี ควรฝึกทักษะการฟังอย่างสม่ำเสมอ และในการสอนภาษาไทย ครูผู้สอนก็ควรศึกษาเทคนิค วิธีการสอนทักษะการฟังด้วย เพื่อจะช่วยให้การสอนประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ความหมายของการฟัง

การฟัง หมายถึง การแปลสัญลักษณ์คือเสียงที่ได้ยิน โดยใช้สมาธิหรือความตั้งใจออกมาเป็นความหมายอันประกอบด้วยความคิดตามเรื่องราวของสิ่งที่ได้ยิน จนสามารถเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินมานั้นและจับข้อความสำคัญได้

ความสำคัญของการฟัง

การฟังเป็นทักษะการรับเข้าของภาษาที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนได้ฟัง การฟังขึ้นอยู่กับความสนใจ ตั้งใจ ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ได้ยิน โดยอาศัยสติปัญญา และประสบการณ์ของผู้ฟัง ในวันหนึ่ง ๆ เราจะได้ยินเสียงต่าง ๆ ผ่านหูตลอดเวลา เช่น เสียงคนพูด เสียงรถ เสียงลมพัด เสียงสัตว์ร้อง ฯลฯ ในการฟังที่ดีจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังอย่างมากมาย เช่น ช่วยให้เกิดปัญญา ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ความเพลิดเพลิน และอื่น ๆ การฟังเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ภาษาได้ผลสมบูรณ์และการฟังยังเป็นทักษะทางภาษาที่คนทุกคนใช้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในชั้นประถมศึกษา จะเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ โดยการใช้นิทรรศการฟังมากกว่าทักษะอื่น ๆ และนอกจากนี้การฟังยังช่วยในการ

สร้างมนุษยสัมพันธ์ของสังคมและช่วยให้การเลือกประเมินและการตัดสินใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องดียิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายในการฟัง

การฟังมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. เพื่อเข้าใจการสื่อความหมายและการสนทนากับผู้อื่น จับใจความได้รวดเร็วและแม่นยำ
2. เพื่อความบันเทิง ความเพลิดเพลิน เป็นประโยชน์ในการพักผ่อนหย่อนใจ
3. เพื่อรับความรู้ ขยายประสบการณ์ รับคำแนะนำมาปฏิบัติ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. เพื่อให้รู้จักขบคิด ทบทวน เลือกตัดสินใจ หาเหตุผล และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังได้
5. เพื่อรู้จักฟังเรื่องราวที่มีประโยชน์ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงได้
6. เพื่อให้เป็นผู้มีมารยาทในการฟัง

จุดมุ่งหมายในการสอนฟัง

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้ระบุจุดมุ่งหมายในการสอนฟังแก่ผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาให้มีความสามารถดังนี้

1. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ให้มีความเข้าใจในเรื่องที่ฟัง สามารถจับใจความสำคัญและตอบคำถามได้ ปฏิบัติตามได้ มีนิสัยและมารยาทที่ดีในการฟัง สามารถใช้ทักษะการฟังในการเพิ่มพูนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ทางภาษา หากความรู้และความบันเทิงจากการฟังได้

2. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ให้มีความเข้าใจในเรื่องที่ฟัง สามารถจับใจความสำคัญ คิดวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง มีความชื่นชมต่อภาษาไทย ใช้ทักษะการฟังในการเพิ่มพูนความรู้ ความคิด มีนิสัยและมารยาทที่ดีในการฟัง หากความรู้และความบันเทิงจากการฟังได้

3. ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้มีความเข้าใจในเรื่องที่ฟัง สามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์หาหลักการ เจตนาอารมณ์และนัยของข้อความและเรื่อง มีความชื่นชมต่อภาษาไทย ใช้ทักษะการฟังในการเพิ่มพูนความรู้ ความคิด มีนิสัยและมารยาทที่ดีในการฟัง หาความรู้และความบันเทิงจากการฟังได้

ประเภทของการฟัง

ตามที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าในชีวิตประจำวันของคนเราในวันหนึ่ง ๆ จะใช้ทักษะการฟังมากกว่าทักษะอื่น ๆ และในการฟังนั้น คนเราก็ฟังเสียงมากมายหลายประเภท มีทั้งเสียงที่เกิดจากคน สัตว์ สิ่งของ และธรรมชาติ การฟังเสียงแต่ละอย่างจะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือผลด้านอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรได้เรียนรู้ประเภทของการฟังเสียก่อน เพื่อจะได้ทราบลักษณะหรือประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการฟังประเภทต่าง ๆ

การฟัง แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. การฟังเพื่อความรู้ความเข้าใจ เป็นการฟังเรื่องง่าย ๆ ทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น ฟังคำสนทนา ฟังเสียงธรรมชาติ
2. การฟังเพื่อจำแนกเสียง เป็นการฟังเพื่อแยกเสียงต่าง ๆ ให้ทราบว่าเป็นเสียงของคน สัตว์ สิ่งของประเภทใด หรือธรรมชาติ เช่น เสียงกลอง เสียงนกร้อง เสียงรถวิ่ง เสียงฝนตก
3. การฟังเพื่อสาระสำคัญ เป็นการฟังที่ผู้ฟังตั้งใจฟังเพื่อให้เข้าใจและจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังได้ เช่น ฟังบทเรียน ฟังปาฐกถา ฟังเทศน์
4. การฟังเพื่อเกิดความคิดและสรุป เป็นการฟังที่ผู้ฟังนำสิ่งที่ได้ฟังนั้นมาเทียบเคียงกับความรู้และประสบการณ์เดิมของตน
5. การฟังเพื่อเกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นการฟังที่ผู้ฟังนำสิ่งที่รู้จากการฟังนั้นมาผสมกับความรู้เดิมแล้วทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้น เช่น ฟังเพลง ฟังกลอน แล้วเกิดความคิดที่จะแต่งเพลงหรือกลอนในลักษณะเดียวกันหรือลักษณะใหม่ ๆ ที่แปลกออกไป
6. การฟังเพื่อปฏิบัติตาม เป็นการฟังที่ผู้ฟังตั้งใจฟังแล้วจดจำตามลำดับขั้นตอนและเหตุการณ์อย่างละเอียดเพื่อจะปฏิบัติตามในภายหลัง การฟังประเภทนี้ต้องท่องจำหรือจดบันทึกไว้เพื่อการปฏิบัติจะได้ไม่ผิดพลาด

7. การฟังอย่างพินิจพิเคราะห์ หรือการฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นการฟังที่ผู้ฟังเข้าใจและสามารถแยกแยะสิ่งที่ได้ฟังว่าอะไรเป็นความคิดเห็นของผู้พูด อะไรเป็นข้อเท็จจริง หรือพิจารณาได้ว่าอะไรคือสิ่งที่ถูก นำเชื่อถือ เช่น การฟังโฆษณา ฟังการหาเสียงต่าง ๆ

8. การฟังเพื่อพักผ่อน เป็นการฟังที่ผู้ฟังเกิดความสนุกเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกรอบและคล้อยตาม เช่น การฟังเพลง ฟังละคร ฟังนิทาน

หลักการฟัง

ในการติดต่อสื่อสารนั้น การฟังเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะถ้าฟังแล้วไม่เข้าใจในสิ่งที่ฟังก็ไม่สามารถสื่อสารกันได้เลย อีกทั้งคนส่วนใหญ่มักจะมองเห็นว่า การฟังเป็นเรื่องธรรมดา เป็นของง่าย ๆ ใคร ๆ ก็ฟังได้ เพราะได้ฟังมาตั้งแต่เกิดจนโต และบางครั้งทางโรงเรียนก็ไม่ค่อยเน้นเรื่องการฟังด้วยจึงทำให้ทักษะการฟังของเด็กหรือคนทั่ว ๆ ไปไม่ดีพอ ซึ่งในการฟังนั้น มีหลักการปฏิบัติที่จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะการฟังดีขึ้น หลักในการฟัง พอสรุปได้ดังนี้

1. ควรฟังให้เข้าใจ เมื่อผู้ฟังได้ยินเสียง ควรตั้งใจฟังเพื่อจะได้เข้าใจว่าสิ่งหรือข้อความที่ฟังนั้น หมายถึงอะไร เป็นอย่างไร เรื่องอะไร เมื่อเกิดความเข้าใจแล้วก็จะทำให้ผู้ฟังสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

2. ฟังในสิ่งที่ควรฟัง ในวันหนึ่ง ๆ มีสิ่งต่าง ๆ ให้ฟังมากมาย เราจึงควรเลือกสิ่งที่จะฟังว่ามีค่าควรแก่การฟังมากน้อยเพียงไร การฟังที่ดีจะทำให้เกิดปัญญา แต่การฟังที่ไม่ดีอาจทำให้เกิดปัญหา และอาจนำโทษหรือความเสียหายมาสู่ผู้ฟังได้

3. ฟังด้วยใจเป็นกลาง ในการฟังผู้ฟังควรฟังด้วยใจเป็นธรรม ฟังด้วยอารมณ์ที่เป็นปกติ ทำใจให้มั่นคง ถึงแม้จะได้ฟังเรื่องที่ขัดแย้งความรู้สึกหรือความคิดของตน เพราะถ้าตกเป็นทาสของอารมณ์จะทำให้เป็นคนไร้เหตุผล และไม่ควรรนำเอาความชอบหรือไม่ชอบซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวเข้ามาเป็นหลักในการตัดสินใจ ที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ แต่ควรจะคิดว่าเรื่องที่ฟังนั้นดี มีประโยชน์และสมเหตุสมผลหรือไม่

4. ฟังอย่างมีวิจารณ์ญาณ ในการฟังเรื่องใดก็ตามควรฟังให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง หากไม่เข้าใจควรไต่ถาม เมื่อเข้าใจและจับใจความสำคัญได้แล้ว จึงนำข้อมูลมาแยกแยะออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อใช้สติปัญญาหาเหตุผลและความเป็นไปได้ แล้วจึงประมวลผลและสรุปนำไป

ประยุกต์ใช้หรือสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ต่อไป ซึ่งการฟังอย่างมีวิจารณญาณนี้ นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการฟัง และควรฝึกทักษะการฟังเช่นนี้ให้มาก ๆ

5. ควรมีการบันทึกการฟัง การฟังบางอย่างควรมีการจดบันทึกเรื่องเอาไว้ เช่น ฟังคำบรรยาย ฟังอภิปรายทางวิชาการ ฟังการสัมภาษณ์ ฟังบทความที่สำคัญ ๆ ฯลฯ เพื่อเป็นการช่วยความจำ เพราะการฟังเรื่องดังกล่าวมักมีถ้อยคำที่ยาวเกินกว่าจะจำได้หมด มีสาระสำคัญมากมาย และในบางครั้งมีลำดับเหตุการณ์หรือขั้นตอน จึงควรมีการจดบันทึกการฟังไว้ และนอกจากบันทึกแล้วอาจใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือเทปโทรทัศน์ไว้ด้วย เพื่อให้การฟังเกิดประโยชน์สมบูรณ์

หลักการสอนฟัง

ในการสอนทักษะการฟังแก่ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ควรมีหลักการสอนดังนี้

1. สอนให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์และวิธีการฟังในสิ่งที่ได้ฟังแต่ละประเภท ซึ่งจะมีลักษณะการฟังที่แตกต่างกันไป

2. ควรให้ผู้เรียนฝึกทักษะการฟังแต่ละประเภท เพื่อให้ผู้เรียนจะได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม และควรให้ฝึกทักษะการฟังให้เหมาะสมกับโอกาสด้วย

3. ครูผู้สอนควรพูดให้ชัดเจน ชัดคำ พูดชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย อย่าพูดเร็วจนเกินไป และควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการฟังด้วย

4. ควรจัดบรรยากาศในการฟังให้เหมาะสม ไม่ให้ผู้เรียนนั่งแออัดกันเกินไป ไม่มีเสียงรบกวน อากาศถ่ายเทสะดวก แสงสว่างเพียงพอ และฝึกให้ทุกคนมีมารยาทในการฟังที่ดี

5. กิจกรรมที่จัดควรสร้างความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนอยากฟังและควรให้กำลังใจแก่ผู้เรียนในการฟังอย่างตั้งใจด้วย

6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดจากเรื่องที่ฟัง ควรให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการฟัง เช่น มีการซักถามคำถาม หรือมีการพูดแสดงความคิดเห็น

7. เรื่องที่จะฝึกให้ผู้เรียนฟังควรเป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนหรือเป็นเรื่องที่มีความหมายหรือมีประโยชน์แก่ผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนสนใจมากขึ้น

8. ฝึกทักษะการฟังทุกประเภทอย่างสม่ำเสมอ ครูผู้สอนอาจจะกำหนดไว้เลยว่า จะให้ผู้เรียนฝึกทักษะการฟังวันละกี่นาที ฟังประเภทใดบ้าง ควรทำอย่างสม่ำเสมอ และควรให้ฟังวันละเล็กวันละน้อย อย่ามากจนเกินไปจะทำให้เบื่อหน่ายและหลังจากที่ฟังสิ่งนั้นจบแล้ว ควรมีการประเมินผลการฟังด้วย

9. การฝึกทักษะการฟังควรเรียงเนื้อหาจากง่ายไปยาก การพิจารณาความง่ายยากของเนื้อหาที่จะใช้ฝึกปฏิบัติ ควรพิจารณาจากพื้นฐานความพร้อมของผู้เรียนว่าควรเริ่มจากจุดใด เมื่อผู้เรียนพัฒนาขึ้นแล้วจึงเพิ่มความยากของเนื้อหาขึ้น และควรเป็นเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับประสบการณ์ของผู้เรียน

10. จัดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังให้สัมพันธ์กับทักษะอื่น ในการฝึกทักษะการฟังนั้น ควรให้สัมพันธ์กับทักษะการพูด การอ่าน และการเขียนด้วย เพื่อจะได้สัมพันธ์กับชีวิตจริง

11. ควรให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับ การให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยให้การฝึกปฏิบัติเป็นไปอย่างมีความหมายแก่ผู้เรียน ' ซึ่งเขาจะได้รับรู้ข้อบกพร่องของตน เพื่อหาแนวทางแก้ไข แต่ถ้าทักษะการฟังของผู้เรียนดีก็จะเป็นการเสริมแรงให้เขามีกำลังใจในการฝึกปฏิบัติต่อ ๆ ไป

มารยาทในการฟัง

การมีมารยาทในการฟังนับว่าเป็นคุณลักษณะเบื้องต้นทางสังคมที่สำคัญมาก จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะการฟังให้ได้ มารยาทในการฟังมีดังนี้

1. ตั้งใจฟังด้วยความสงบเรียบร้อย
2. ติดตามเรื่องราวให้ตลอด และปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่ผู้พูดแนะนำให้ปฏิบัติ

ขณะฟัง

3. ไม่นำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาทำขณะฟัง เพราะอาจเกิดความรำคาญแก่ผู้อื่นได้
4. ต้องมีความอดทนต่อสิ่งที่รบกวนหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พอใจต่าง ๆ เช่น

อากาศร้อน ลมพัดแรง เสียงรบกวนดัง เสียงเพลงจากตู้เพลง

5. ไม่พูดสอดแทรกขณะที่ผู้พูดกำลังพูดอยู่ หรือทำเสียงที่ไม่สมควร

6. ถ้ามีปัญหาควรจดบันทึกไว้และยกมือขึ้นถามเมื่อถึงเวลาที่ผู้พูดพูดจบแล้ว

และถามในสิ่งที่ผู้พูดพูดไม่ถนัดนอกประเด็น

7. ปรบมือให้ผู้พูดเมื่อผู้พูดพูดจบแล้ว หรือปรบมือให้ผู้พูดเมื่อผู้พูดพูดได้ดี

ลักษณะของผู้ฟังที่ดี

ในการนั่งฟังผู้พูดพูด ควรปฏิบัติตนเป็นผู้ฟังที่ดี เพราะจะทำให้ได้ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย คือ ผู้ฟังและผู้พูด ทำให้การติดต่อสื่อสารหรือการสื่อความหมายเป็นไปด้วยดี เข้าใจซึ่งกันและกัน ลักษณะของผู้ฟังที่ดีนั้น ควรมีดังนี้

1. ฟังด้วยความตั้งใจ ผู้ฟังต้องสนใจเรื่องที่คุณพูดกำลังพูดอยู่ พยายามรับรู้และทำความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดี

2. มีสมาธิในการฟัง การมีสมาธิที่ดีเป็นสิ่งสำคัญมากในการฟัง เพราะจะทำให้เข้าใจเรื่องราวที่ฟังได้อย่างต่อเนื่อง จับความสำคัญของเรื่องได้

3. ฟังด้วยความอดทน ผู้ฟังที่ดีต้องมีความอดทนในการฟัง และมีใจกว้างในการรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ควรพูดขัดจังหวะ เพราะจะทำให้เสียบรรยากาศและผู้พูดอาจหลงประเด็นหรือลืมข้อความสำคัญที่จะพูดได้

4. ควรมีมารยาทในการฟัง มารยาทในการฟังเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงถึงการฟังเป็น และเป็นการกำลังอันสำคัญและนำความพึงพอใจไปสู่ผู้พูดได้เสมอ อีกทั้งยังเป็นการให้เกียรติผู้พูดอีกด้วย

5. รู้จักเชื่อมโยงสิ่งที่ฟังกับประสบการณ์เดิม ในขณะที่ฟังผู้ฟังจะต้องรู้จักนำเอาประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระที่กำลังฟังอยู่ พร้อมทั้งมีการวิจารณ์และประเมินผลเรื่องนั้นๆ ด้วย เพื่อช่วยให้คุณเกิดความเข้าใจสิ่งที่ฟังและสามารถนำเอาประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคมได้

6. รู้จักจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟัง ในการฟังนั้นบางครั้งต้องฟังเรื่องที่ยืดยาวหรือผู้พูดอาจพูดในวงกว้างเกินไป พูดออกนอกประเด็น พูดวกไปวนมา ผู้ฟังต้องรู้จักจับใจความสำคัญของเรื่องให้ดีเพื่อนำประโยชน์ไปใช้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการจับใจความสำคัญนั้นอาจทำได้ ดังนี้

6.1 ฟังเรื่องราวทั้งหมดให้เข้าใจเสียก่อน

6.2 จับใจความสำคัญของเรื่องเป็นตอน ๆ แล้วพยายามตอบคำถามว่า เรื่องอะไร ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม

การพัฒนาทักษะในการฟัง

ภาษาเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ เป็นวิชาทักษะ ต้องมีการฝึกฝนให้เกิดการเรียนรู้และทักษะ หลักการพัฒนาการฟังมีดังนี้

1. การฝึกปฏิบัติจริง ครูจะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เช่น เล่าเรื่องให้ฟังแล้วให้ตอบคำถาม

2. ใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติให้พอเหมาะและสม่ำเสมอ ครูจะต้องพิจารณาว่าผู้เรียนในระดับนั้นควรฝึกการฟังวันละกี่นาที พยายามทำซ้ำทุก ๆ วัน เปลี่ยนกิจกรรมการฝึกไม่ให้ซ้ำซาก เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อ หรืออาจให้ผู้เรียนผลัดกันออกมาเล่าเรื่องให้เพื่อนฟัง

3. เนื้อหาที่ใช้ฝึกปฏิบัติควรเป็นไปตามลำดับจากง่ายไปหายาก ครูควรดูพื้นฐานของผู้เรียนว่าควรเริ่มจากจุดใด เมื่อผู้เรียนพัฒนาขึ้นแล้วก็เพิ่มความยากของเนื้อหาขึ้น ทักษะการฟังก็จะค่อย ๆ พัฒนาไปตามลำดับ เช่น การฟังคำสั่งครูแล้วปฏิบัติตาม

4. ในการฝึกปฏิบัติควรสมมติสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่ผู้เรียนประสบในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจะมีความสนใจ ตั้งใจฟัง เพราะเห็นประโยชน์ และการฝึกปฏิบัติก็ไม่ยากเกินความสามารถ

5. การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการฟัง ควรจัดให้สัมพันธ์กับทักษะอื่น ๆ คือ การพูด อ่าน และเขียน เนื่องจากในชีวิตประจำวันของเราจะใช้ทักษะทั้ง 4 ไปพร้อม ๆ กัน มิได้แยกจากกัน ในการฝึกปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมควรคำนึงว่าจะต้องฝึกไปด้วยกันเสมอ เช่น การเล่าเรื่องให้ผู้เรียนฟัง แล้วให้พูดสรุปใจความ

6. ในการฝึกปฏิบัติควรคำนึงถึงการให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งจะช่วยให้การฝึกปฏิบัติเป็นไปอย่างมีความหมายแก่ผู้เรียน เมื่อพบข้อบกพร่องของตนก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไข หรือพบว่าตนเองมีความสามารถในการฟังดี ก็จะสามารถส่งเสริมการฝึกปฏิบัติที่ยากขึ้นต่อไป

แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง

1. กำหนดกิจกรรมฝึกทักษะการฟังอย่างมีจุดมุ่งหมาย ว่าทำเพื่ออะไร
ตอบสนองจุดประสงค์ข้อใดบ้าง

2. ให้ผู้เรียนฟังอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยครูจะต้องบอกจุดมุ่งหมายของการฟัง
แต่ละครั้งให้ผู้เรียนทราบ หรืออาจใช้คำถามนำ เพื่อผู้เรียนจะได้ทราบประเด็นสำคัญในการฟัง
และจะได้ปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

3. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะแก่การฟัง ทั้งในด้านตัวผู้เรียนเอง ซึ่งควรมี
สมาธิในการฟัง ปราศจากความกังวลหรือความเครียด และในด้านสถานที่นั่งฟัง ควรเงียบ
สะอาด ไม่มีกลิ่นรบกวน น่าอยู่ มีความเป็นกันเองระหว่างครูกับผู้เรียน เวลาเล่านิทานหรือเล่า
เรื่องครูอาจให้ผู้เรียนมานั่งล้อมวงรอบ ๆ ครูก็ได้ จะทำให้บรรยากาศดีทำให้ผู้เรียนนั่งฟังที่ได้
เรียน

4. จัดกิจกรรมการฟังให้เหมาะกับโอกาส ซึ่งอาจทำได้ ดังนี้

1) จัดกิจกรรมการฟังในบทเรียนตามเนื้อหาต่าง ๆ ที่เรียนตามกำหนดเวลาใน
ตารางเรียน แต่ควรให้สัมพันธ์กับทักษะอื่น ๆ ทางภาษาด้วย

2) การฟังจะเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องกระทำอยู่แล้วในการเรียนกลุ่มประสบการณ์
ต่าง ๆ และเป็นทักษะที่ผู้เรียนจะต้องใช้อยู่ตลอดเวลา ครูจึงควรเอาใจใส่ต่อการฟังของผู้เรียน
มิใช่ปล่อยให้ผู้เรียนนั่งฟังเฉย ๆ โดยที่ครูมิได้สนใจ จะทำให้การฟังของผู้เรียนได้พัฒนาขึ้น

3) จัดกิจกรรมเสริมนอกเวลาเรียน เช่น ให้ฟังบทความ เพลง บทร้อยกรอง
นิทานหรือเรื่องราว ข่าว ฯลฯ โดยให้ฟังในช่วงพักกลางวัน ก่อนโรงเรียนเข้าในตอนเช้า หรือ
หลังโรงเรียนเลิกก่อนกลับบ้าน หรือนอกจากนี้ หากทางโรงเรียนมีกิจกรรมพิเศษหรือมีกิจกรรม
ในโอกาสต่าง ๆ ที่มีการพูด ครูควรจัดให้ผู้เรียนไปฟังการบรรยายนั้นตามระดับชั้นที่เหมาะสม

5. ครูควรพยายามกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนในการฟังแต่ละครั้ง
พยายามใช้อารมณ์ขันทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยู่ตลอดเวลา มีปฏิริยาตอบสนอง ตั้ง
คำถามถามผู้เรียนเกี่ยวกับเนื้อหาที่ฟัง ใช้สื่อช่วยในการดำเนินกิจกรรม และควรคำนึงถึงช่วง
ความสนใจของผู้เรียนด้วย

ตัวอย่าง กิจกรรมเพื่อฝึกทักษะในการฟัง

กิจกรรม ทำตามฉันทะ

จุดประสงค์ เพื่อฝึกทักษะในการฟัง

สื่อที่ใช้

1. บัตรคำสั่ง 10-20 แผ่น ใช้กระดาษเทาขาว ขนาด 4x8 นิ้ว
เขียนคำสั่งไว้บนกระดาษ
2. ซองจดหมายยาวใส่บัตรคำสั่ง 10-20 ซอง ใส่บัตรคำสั่ง
3. นกหวีด

วิธีการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เล่นนั่งล้อมวงเป็นวงกลม เริ่มเล่นโดยครูส่งซองบัตรคำสั่งให้ผู้เล่น
ครั้งละ 2 คน ที่นั่งอยู่ตรงกันข้าม
2. ทุกคนช่วยกันร้องเพลงง่าย ๆ ตามที่ครูกำหนดแล้วให้ผู้ที่ถือซองบัตรคำสั่ง
ทั้ง 2 คน ส่งซองไปให้คนที่อยู่ทางขวามือไปเรื่อย ๆ ตามจังหวะเพลง
3. ครูเป่านกหวีดให้ผู้เล่นหยุดส่งซองบัตรคำสั่งแล้วเปิดอ่านคำสั่งในซองให้
เพื่อนฟังทีละซอง และให้เพื่อนที่นั่งอยู่ทางขวามือของผู้อ่านบัตรซองคำสั่งเป็นผู้ปฏิบัติตามคำ
สั่งในซองทีละคน
4. ผู้เล่นที่เหลือช่วยกันตรวจสอบดูว่าเพื่อนปฏิบัติตามคำสั่งได้ถูกต้องหรือไม่ ถ้า
ถูกทุกคนปรบมือให้ ถ้าผิดให้มานั่งตรงกลางวงกลม
5. รอบต่อไปครูเปลี่ยนซองบัตรคำสั่งเป็นซองใหม่อีก 2 ซอง และปฏิบัติเช่น
เดียวกัน ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ตามความเหมาะสมของเวลาหรือตามความต้องการของครู
6. ถ้ามีผู้เล่นที่นั่งกลางวงกลมมาก ๆ ครูอาจให้ปฏิบัติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
กิจกรรมนี้เพิ่มเติมได้ตามความเหมาะสม แต่อย่าเรียกว่าผู้แพ้เพราะเด็กอาจเสียกำลังใจ

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม

1. ซองบัตรคำสั่งควรทำไว้มาก ๆ โดยเขียนคำสั่งให้แตกต่างกันออกไป แต่
เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น และบทเรียน
2. ในการร้องเพลงควรเลือกเพลงที่สั้น ๆ สนุกและเกี่ยวข้องกับบทเรียนด้วยจะดี
มาก

ตัวอย่างคำสั่ง

1. เดินไปที่ประตูแล้วพูดคำที่มีตัวการ์นต์ 1 คำ
2. ปรบมือ 3 ที แล้วไปเขียนคำควบกล้านกระดานดำ 1 คำ
3. กล่าวคำว่า สวัสดี แล้วพูดแนะนำตัวเอง
4. ให้เขียนคำที่เป็นอักษรนำบนกระดานดำ 3 คำ
5. ให้พูดชื่อเพื่อนที่มีตัวสะกดแม่กด 1 ชื่อ

กิจกรรมปรบมือเรียกชื่อ

จุดประสงค์ เพื่อฝึกทักษะในการฟังและการพูด

สื่อที่ใช้ ผู้เรียน

วิธีการจัดกิจกรรม

1. ให้ผู้เล่นนั่งล้อมเป็นวงกลม
2. กำหนดผู้เริ่มเล่นคนแรกไว้ พอเมื่อเริ่มเล่นให้ทุกคนปรบมือ 2 ครั้ง พร้อมกันแล้วผู้เริ่มเล่นพูดเอ่ยชื่อของใช้ 1 อย่าง และเอ่ยชื่อเพื่อน 1 คนต่อกัน เช่น ปากกา-สิริพรรณ ขณะเอ่ยชื่อของใช้ให้กำมือขวาชูนิ้วหัวแม่มือขึ้นตั้งแล้วหงายมือไปทางขวา ตามจังหวะพูด และเมื่อเอ่ยชื่อเพื่อนให้กำมือซ้ายชูนิ้วหัวแม่มือขึ้นตั้งแล้วหงายมือไปทางซ้ายตามจังหวะที่พูด
3. เมื่อพูดจบให้ทุกคนปรบมือ 2 ครั้ง สลับการพูด
4. เมื่อสิ้นเสียงปรบมือ สิริพรรณจะต้องเป็นผู้พูดคนต่อไป ให้เอ่ยชื่อของใช้ 1 อย่างกับชื่อเพื่อน 1 ชื่อ เช่น ดินสอ – ปิยะพันธ์ แล้วปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 2 และ ข้อ 3 ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ แต่ชื่อของใช้และชื่อเพื่อนจะต้องไม่เอ่ยซ้ำกัน ถ้าใครเอ่ยซ้ำจะต้องปฏิบัติใหม่

ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม

1. ชื่อของใช้อาจเปลี่ยนเป็นชื่ออย่างอื่นก็ได้ตามแต่จุดประสงค์ของการเล่นว่าจะเน้นเรื่องใด เช่น อาจเป็นชื่อตัวละครในวรรณคดี คำที่มีตัวสะกดในมาตราแม่ต่าง ๆ ชื่อดอกไม้ ชื่อสัตว์
2. อาจให้ผู้พูดเอ่ยชื่อของใช้หรืออื่น ๆ ทีละ 2 ชื่อแทนชื่อเพื่อนก็ได้ แต่ต้องกำหนดไว้ว่าใครจะเป็นผู้พูดคนต่อไป และผู้พูดคนต่อไปจะต้องพูดชื่อของใช้ชื่อที่ 2 ของคนแรกก่อนพูดชื่อใหม่อีก 1 ชื่อ ต่อกันเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ เช่น

คนแรกพูด ปากกา – ยางลบ
คนที่สองพูด ยางลบ – ดินสอ
คนที่สามพูด ดินสอ – ไม้บรรทัด